

U gaat met de kinderen naar buiten: op reis in de buurt van de school. U bezoekt drie plaatsen: het schoolplein, de straat en een plantsoen (of een grasveldje). De bedoeling is dat de kinderen de indrukken die ze op de drie verschillende plaatsen opdoen, verwoorden en met elkaar vergelijken. Op elke plek worden de indrukken van de kinderen kort samengevat en verzameld in een overzicht.

1 Het schoolplein

Tijdens het buitenspel roept u de kinderen in een kring om u heen. De kinderen gaan een spelletje doen. Als ze allemaal om u heen staan, moeten ze hun ogen dichtdoen, heel goed luisteren en daarna ruiken. Na een paar minuten doen de kinderen hun ogen weer open. Dan vertellen ze meteen hun indrukken. U kunt de kinderen helpen door vragen te stellen:

Wat heb je gehoord?

Was dat geluid hard of zacht?

Wat heb je geroken?

Hoe rook het? Lekker? Vies?

Op de verzamelstaat noteert u de indrukken. De kinderen mogen hierna heel langzaam ronddraaien met de ogen open. U roept ze daarna weer bij u in de kring. Elk kind mag één ding noemen dat het gezien heeft.

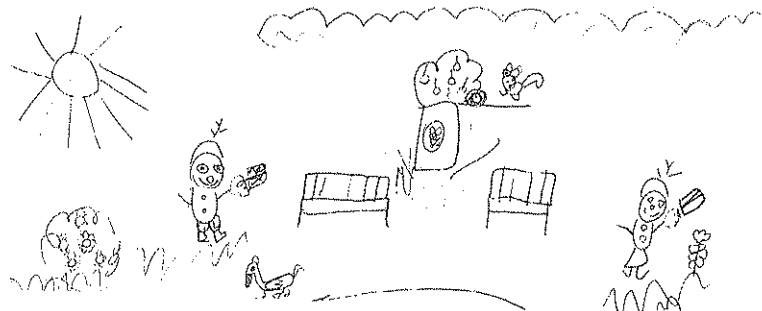
2 De straat

In een lange rij, twee aan twee hand in hand, gaat u met de kinderen de straat op. U kunt ook een touw gebruiken, eventueel met lussen eraan. Op een rustige plek laat u een kring maken. Hier wordt herhaald wat op het schoolplein gebeurde. De kinderen zeggen weer wat ze gehoord, geroken en gezien hebben. Alles wordt in de verzamelstaat genoteerd.

3 Het plantsoen

Nu gaat de reis naar een gazon, een deel van een park/plantsoen of naar een plein. In elk geval een plek waar groen is. Hier doet u hetzelfde als op het schoolplein. Bij lekker weer kunt u de waarneemopdrachten zittend laten uitvoeren. De kinderen zitten dan bij de kijkopdracht met hun rug naar het binnenste van de kring. Het is ook heel spannend om muisstil op je rug te liggen en naar de lucht te kijken. Je ziet dan allerlei dieren en figuren in de wolken. Je ontdekt ook dat er vogels vliegen. Liggend op je rug dringen geluiden ook heel goed door.

In de klas spreekt u met de kinderen de 'reis' na. De kinderen vertellen hoe ze die vonden en ook wat ze allemaal gehoord, geroken en gezien hebben. U helpt hen hierbij door dingen van de verzamelstaat te noemen. U vraagt dan of ze nog weten waar het was. Er wordt ook over de verschillen tussen de drie plekken gesproken.

Situatie

Buitenwerk

Bedoeling

Oriëntatie in de ruimte naar plaats, betekenis en functie (14.5).

Verkennen van de omgeving; onderscheiden en benoemen (16.1).

Plekken in de eigen omgeving vergelijken (16.2).

Materiaal

Groot vel papier, viltstift.

Eventueel een touw met lusjes.

Organisatie

Vooraf dient u zelf de waarneemplekken te verkennen, zodat u er zeker van bent dat de kinderen er genoeg te ontdekken hebben. Zorgt u er ook voor dat de te bezoeken plaatsen niet te ver uit elkaar liggen. Houdt u vooral rekening met eventuele oversteekplaatsen.

Bij dit idee kunt u de hulp van ouders goed gebruiken.

Jaarkalender

Alle seizoenen zijn geschikt, zodat de kinderen dan ook invloeden van het seizoen op de omgeving kunnen ervaren en waarnemen.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Nemen de kinderen verschillen tussen de drie plekken waar?

Kunnen ze de plekken met elkaar vergelijken?

Minireporters aan het werk! Drie oudste kleuters zijn verslaggever. Ze gaan groepsgenootjes interviewen over waar die in het weekend zijn geweest. Wat ze te weten komen, 'noteren' ze met behulp van plaatjes op een groot overzicht.

Dit idee vraagt natuurlijk enige voorbereiding. U spreekt met de reporters af dat elk een ander kind (tegelijkertijd) interviewt. Ze moeten dezelfde vragen stellen. Ze gebruiken daarbij doebblad W7 en W8. De plaatjes op doebblad W7 geven aan welke vragen moeten worden gesteld:

- a Bij wie ben je op bezoek geweest?
- b Vond je het daar leuk? Wat vond je leuk?
- c Vond je het niet leuk? Waarom niet?
- d Hoe ben je erheen gegaan?

De reporters gaan nu aan de slag. Ze nemen een groepsgenootje mee naar een rustig plekje (leeshoek, gang) om het interview te houden. Als het gesprek klaar is, komt een volgend kind aan de beurt. Meer dan vier kinderen na elkaar wordt te veel, omdat de verslaggevers alle informatie moeten onthouden. Na vier rondes wordt doebblad W7 ingevuld (eventueel per ronde invullen). In de linkerkolom schrijft u per verslaggever de namen van de vier ondervraagde kinderen. In kolom a komt te staan waar ze waren: burens, oma/opa, tante, vriendje. De rest doen de reporters zelf: een stip in kolom b of c, een plaatje van doebblad W8 in kolom d.

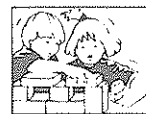
	a	b	c	d

Alle kinderen uit de groep komen aan bod voor een vraaggesprekje. Als alle interviews gehouden zijn, verwerkt u de resultaten in een groot overzicht dat in de kring besproken wordt. Zijn er dingen die de kinderen opvallen?

Variatie

In plaats van een groepje interviewers dit lesidee te laten uitvoeren, kunt u er ook een kringactiviteit van maken. U vult dan, als een kind in de kring ondervraagd is, samen met de groep de tabel in. De nadruk komt op deze manier minder op de zelfstandigheid te liggen.

Situatie

Werkles

Bedoeling

Zelfredzaamheid (18.1).
Mondigheid, zelfvertrouwen en assertiviteit (18.4).
Uitingsvaardigheden (18.4.4).

Doebbladen W7 en W8

Materiaal

Groot vel papier, viltstift.

Organisatie

Deze activiteit is bedoeld voor een groepje van drie kinderen. De interviews dienen in een rustige omgeving afgenomen te worden: waar kan dat het best?

U kunt deze activiteit op verschillende momenten terug laten komen, bijvoorbeeld op vier achtereenvolgende maanden, niet alles hoeft achter elkaar afgewerkt te worden.

Jaarkalender

Behalve na een weekend, is ook de periode na een vakantie heel geschikt. Past in een project 'Op reis'.

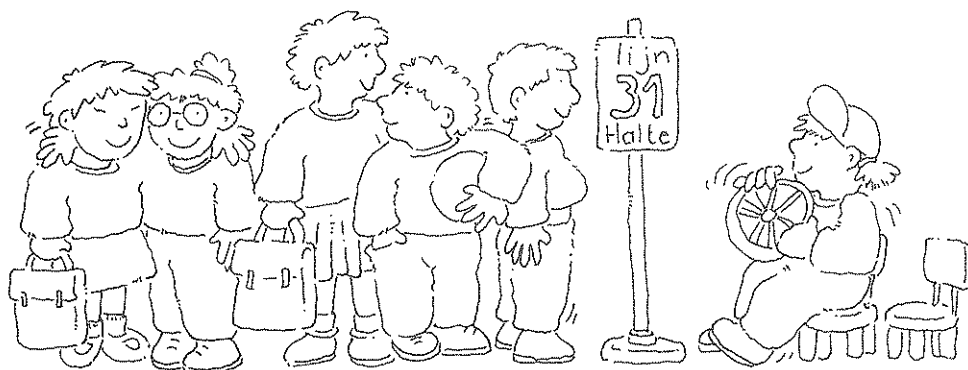
Leerlijn

- ☐ Groep 1.
- ☒ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Hebben de interviewers uw hulp vaak nodig of doen ze dit zelfstandig?
Welke conclusies trekken de kinderen naar aanleiding van de ingevulde tabel?

Chauffeurtje, chaffeurtje, mogen we in de bus?
 Chauffeurtje, chaffeurtje, mogen we in de bus?
 Doe je deur maar open, we willen een kaartje kopen.
 Chauffeurtje, chaffeurtje, mogen we in de bus?

Na het voorlezen van dit versje (u kunt het ook zingen op de melodie van 'Het regent, het regent, de pannen worden nat.') gaat u met de kinderen een 'busreis' maken. U hebt van tevoren een aantal stoelen achter elkaar gezet en enige attributen klaargelegd (stuur, chauffeurspet). Wie wil graag de pet opzetten en achter het stuur gaan zitten? Wie willen er met de bus mee? (Ongeveer vijf kinderen) Aan de kinderen die mee willen, vraagt u:

Kun je zomaar instappen?

Wat moet je dan doen? (Speel zelf een instapsituatie voor.)

Wat zeg je allemaal?

Wat zegt de chauffeur?

Wat doet de chauffeur?

De reis met de bus wordt nu gespeeld. Na het spel praat u met de kinderen over hoe de reis verder verliep. U vraagt de kinderen wat ze onderweg gezien en gehoord hebben. Sommige stukjes laat u nog een keer overspelen. Zijn we iets vergeten? Hoe ging het ook alweer? Wie wil het nog eens doen?

Door de kinderen én door uzelf zullen verschillende dingen genoemd en benoemd worden. Zorg dat u zoveel mogelijk dingen kunt laten zien. Eventueel afbeeldingen (bushalte, 'stopknopje' in de bus, strippenkaart, dienstregeling en dergelijke). Tijdens het gesprek en tijdens het opnieuw spelen laat u de kinderen die dingen vasthouden, er iets mee doen en erin kijken. Het gesprek kunt u richting geven door vragen te stellen:

Wist de chauffeur waar je naar toe moest?

Hoe wist hij/zij dat?

Wat had je nodig om in te stappen?

Hoe wist de chauffeur dat je met de bus mee wilde?

Wat moet je dan doen?

Wie heeft dat wel eens in het echt gezien of gedaan?

Hoe weet je waar de bus komt?

En hoe weet je wanneer de bus komt?

Na het gesprekje over reizen met de bus vraagt u aan de kinderen of ze ook wel eens andere bussen hebben gezien. Bussen die niet per se bij een bushalte stoppen, zoals een buurtbus, een bus waarmee een uitstapje wordt gemaakt, een bibliotheekbus.

Tot slot gaat de bus 'echt' rijden. Hij rijdt in de klas langs bushaltes. U hebt hoepels op de grond gelegd als bushalte. Passagiers stappen in en uit. Ook de attributen moeten hier gebruikt worden.

Situatie

Kring

Spelles

Bedoeling

Oriëntatie in de ruimte naar plaats, betekenis en functie (14.5).

Zelfredzaamheid (18.1).

Mondigheid, zelfvertrouwen en assertiviteit (18.4).

Materiaal

Een groot (speelgoed)stuur.

Misschien kan een autosloperij u helpen.

Allerlei attributen die te maken hebben met openbaar vervoer zoals: chauffeurspet, strippenkaart, dienstregelingen, afbeeldingen van: bushalte, binnenkant van een bus. Een bezoekje van u of van ouders aan het busbedrijf zal ongetwijfeld heel wat opleveren.

Organisatie

Voordat u met dit lesidee start, moet u ervoor zorgen alle attributen bij de hand te hebben. Dit idee is ook zeer goed uitvoerbaar in de speelzaal of buiten.

Het lijkt een goede gedachte om met de oudste kleuters (en met de hulp van een aantal ouders) eens een echte busreis voor te bereiden én uit te voeren. U kunt dan samen met de kinderen een strippenkaart kopen en nagaan wanneer de bus vertrekt. U zult hierbij dezelfde regelingen moeten treffen als bij een schoolreisje (verzekering).

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Ontstaat/is er bij de kinderen enig besef van hoe het reizen per bus in zijn werk gaat?

Er zijn in Nederland wel meer dan 700 musea te vinden: grote, kleine, saaie, leuke, unieke en merkwaardige. Bij u in de stad, in het dorp of in de buurt is waarschijnlijk wel een museum te vinden waar ook voor kleuters interessante dingen te zien zijn: voorwerpen van vroeger, dieren, speelgoed, klederdrachten, schelpen, gereedschappen ten behoeve van allerlei ambachten, enzovoort. U maakt een afspraak met het museum bij u in de buurt en gaat er met de groep (of verdeeld in kleinere groepjes) naar toe. De beheerder, conservator of, bij de wat grotere musea, de educatief medewerk(st)er kan meestal wel een interessante rondleiding geven of verzorgen.

Na het museumbezoek volgt de verwerking in de klas. Ieder kind tekent dat voorwerp uit het museum dat hij/zij het mooist of indrukwekkendst vond. Mogelijk beschikt het museum over (oude) catalogi of folders die u mee mag nemen. Hieruit kunnen de kinderen voorwerpen knippen die ze getekend hebben en deze bij hun tekening plakken. Of ze zoeken op of het ding dat zij zo mooi vonden ook in dat boekje staat. U schrijft bij de tekening wat het is. Alle tekeningen worden daarna uitgeknipt en gesorteerd. In de meeste musea zijn wel historische voorwerpen te zien. Tekeningen van dingen van vroeger komen op een stapel te liggen, de rest op een tweede stapel. Met de stapel 'Van vroeger' gaat u verder.

Hoe weet je dat dit van vroeger is?

Waaraan is dat te zien?

Is zo iets er nu ook nog?

Deze tekeningen gaat u nu met de kinderen verder sorteren:

Dit is van toen jullie klein waren.

Dit is van toen mama en papa klein waren.

Dit is van heel lang geleden.

Wat uit dezelfde tijd komt, wordt bij elkaar opgeplakt. Zo ontstaat het museum 'Van vroeger'. De overige tekeningen worden op een ander papier geplakt. Dat is het museum 'Van van-alles-en-nog-wat'. Als de beide musea in de klas klaar zijn, komen de kinderen uit een andere groep kijken.

Variatie

De kinderen maken met uw hulp een museum in de klas. Mooie dingetjes die ze buiten vinden of van thuis meenemen, krijgen een plekje op een kijktafel. Probeer eens oude dingen naast nieuwe dingen te leggen: een balpen naast een kroontjespen, een oud schoolboek naast eentje van nu, een oude schoen naast een sportschoen, enzovoort.

Situatie

Buitenwerk

Werkles

Bedoeling

Beschrijven en vergelijken van gebeurtenissen toen-nu (ontluikend historisch tijdsbesef) (15.4).

Verkennen van de omgeving; onderscheiden en benoemen (16.1).

Materiaal

Tekenpapier, potloden, stiften, krijt, scharen en lijm.
Grote vellen papier.

Organisatie

Hulp van ouders is nodig.

Hoe gaat u naar het museum?

Met auto's of met de bus?

Van tevoren moet u een afspraak maken met het museum.

Leerlijn

☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Deze lessuggestie kan aansluiten bij veel andere thema's en past goed binnen een project. Het ligt er maar net aan wat voor museum u gaat bezoeken.

Observatie/evaluatie

Wat vinden de kinderen interessant? Had u dat ook zo ingeschat?

Nemen ze de tijd om goed te kijken of zijn ze ongeduldig?

In hoeverre hebben de kinderen al besef van vroeger?

Drie, twee, een, nul,
 onze raket die staat al klaar.
 Drie, twee, een, nul,
 instappen en vliegen maar.
 Onze reis die gaat ontzettend ver,
 we willen landen op een ster.

U probeert met de kinderen een beeld op te roepen van een heel verre reis. U stelt bijvoorbeeld vragen als:

Zou je ook heel, heel, heel ver weg op reis kunnen gaan? Naar de sterren bijvoorbeeld?

Hoe zou je dat dan kunnen doen? Met een vliegtuig? Met een helikopter? Nee, met een raket!

Als we nou eens allemaal in onze raket stappen? U laat alle kinderen plaats nemen in de hoepels. Zit iedereen klaar? Ogen dicht? Drie, twee, een, nul... de raket mag vertrekken. U zegt hierbij samen met de kinderen het versje op. Hij komt los van de grond en gaat heel hard de lucht in. We moeten ons goed vasthouden aan de randen, anders vallen we, zo hard gaat het.

Wanneer zijn we er?

Hoe lang zou de reis naar de sterren duren?

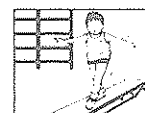
Wat schatten de kinderen? Een uur, een dag, morgen, vrijdag, volgende week, twee jaar?

Door aan de hand van andere voorbeelden te vertellen hoe lang de genoemde tijdseenheden duren (Bijvoorbeeld: over een uur gaan we fruit eten, zouden we dan al bij de sterren kunnen zijn?) probeert u er met de kinderen achter te komen welke tijdsinschatting de werkelijkheid het meest benadert.

Hoe lang denken we samen dat de reis zal duren?

Als de raket geland is op een van de sterren, gaan de kinderen als afsluiting in de klas een sterrenhemel maken. Ieder knipt of vouwt uit aluminiumfolie een ster, zoveel mogelijk verschillende. U plakt de sterren op donkerblauw karton. Als u nu het licht uitdoet en met een zaklantaarn op de sterren schijnt, geeft dat een bijzonder mooi effect! Hangt u de sterrenhemel aan het plafond?

Situatie

Speelzaal

Bedoeling

Ontdekken van en ervaring opdoen met aspecten van tijd: tijdsbeleving, tijdsduur (15.1). Tijdsbegrippen verwoorden, benoemen en meten (15.3).

Materiaal

Evenveel hoepels als er kinderen zijn.

Een stuk donkerblauw karton van minstens 60 x 60 cm.

Rol aluminiumfolie, scharen, lijn.

Zaklantaarn.

Organisatie

Een spannende sfeer oproepen bij de introductie is belangrijk.

De hoepels legt u op de grond, zoals aangegeven op de tekening.

Jaarkalender

Een idee voor in de winter, omdat het dan vrij donker in de klas is. Het past vanwege de sterren ook wel in de Kersttijd.

Leerlijn

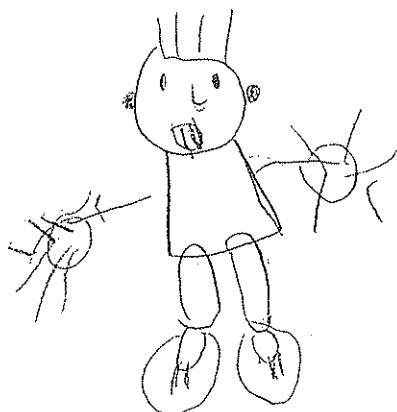
☐ Groep 1.

☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Zijn de tijdsbegrippen die genoemd worden, bekend bij alle kinderen? Moet u hier nog wat uitleggen?

Wie komt er met schattingen in de buurt?

Ik ben lekker stout

Ik wil niet meer, ik wil niet meer!
Ik wil geen handjes geven!
Ik wil niet zeggen elke keer:
Jawel mevrouw, jawel meneer...
nee, nooit meer in m'n leven!
Ik hou m'n handen op m'n rug
en ik zeg lekker niks terug!

Uit: Annie M.G. Schmidt, *Ziezo* (Querido, Amsterdam).

Als ze op bezoek gaan, wordt kinderen nogal eens op het hart gedrukt om zich netjes (beleefd) te gedragen. Kinderen ervaren dit soms als vervelend. Ze willen best aardig zijn, maar soms... In dit lesidee gaan we daarover praten en situaties met betrekking tot handjes geven en afscheid nemen spelen. Na het voorlezen van het stukje uit het versje 'Ik ben lekker stout' laat u de kinderen reageren:

Wat doe jij, als je bij iemand op bezoek komt?
Wat zeg je dan?
Zeggen papa of mama dan iets tegen je? Wat?
Vind je dat soms vervelend? Waarom?
Wat zou je het liefst doen?
Wie wil het eens voordoen? Doe het maar; kom maar bij mij op bezoek.

Na het spelen van verschillende situaties praat u daar samen met de kinderen over:

Wat vonden ze ervan?
Hoe ging het?

Een paar kinderen mogen zich verkleden en u gaat bij die kinderen op bezoek.

Na deze bezoeks scènes praat u met de kinderen over manieren van groeten in andere culturen. Stimuleert u vooral de anderstalige kinderen om hun wijze van begroeten voor te doen. Ze mogen er ook bij vertellen hoe het gaat.

Ter afsluiting mogen de kinderen in groepjes begroetings- en afscheidsscènes spelen (thuis, op straat, op bezoek bij oma, enzovoort). Ze maken hierbij gebruik van de verkleedkist. Bij elk groepje gaat u even zitten luisteren en vraagt u waarom ze het zo spelen. Eventueel kunnen twee groepjes hun situatie in de kring spelen.

Situatie

Kring

Spelles

Bedoeling

Gevoelens uiten en gedachten weergeven (17.2.1).
Zelfredzaamheid (18.1).
Mondigheid, zelfvertrouwen en assertiviteit (18.4).

Materiaal

Verkleedkist.

Organisatie

Het lijkt goed om extra aandacht te besteden aan het elkaar begroeten in andere culturen: In het Midden-Oosten wordt een hand gegeven door de binnenkanten van de vingers tegen elkaar te plaatsen; er wordt dus niet stevig geknepen of geschud. In veel Afrikaanse en oosterse landen begroet men vrienden met een omarming en een zoen. Het gearmd lopen van mannen kun je er dagelijks zien. Hindoestanen brengen op een sierlijke manier hun handpalmen samen voor hun voorhoofd en maken een kleine buiging.

Uit: Stichting WOAN, *De Praatkist* (Malmberg, Den Bosch).

Na het uitvoeren van dit lesidee kunt u regelmatig eens stilstaan bij begroetingssituaties. Bijvoorbeeld bij het binnenkomen en weer naar huis gaan, als er iemand in uw klas komt, als uw kinderen naar een andere klas gaan.

Leerlijn

- ☐ Groep 1.
- ☐ Groep 2.

Observatie/evaluatie

Let u vooral op die kinderen die zich tijdens de uitvoering van dit lesidee wat terughoudend opstellen. Deze kinderen hebben wellicht wat meer individuele aandacht nodig. Wat vinden ze vervelend? Willen ze erover praten? Komen de kinderen zelf met de begrippen *links* en *rechts*?